

KOSEL - 'UITSTAPPEN!'

begin december '42 diepe ontsteltenis bij de ruim zestienduizend inzittenden van 18 deportatietreinen, toen zij, onverwachts in het duister tot stilstand gekomen op het station van Kosel (Opper-Silezië), te horen kregen dat alle jongens en mannen tussen de vijftien en veertig à vijftig jaar onmiddellijk moesten uitstappen, en toen bleek dat de trein zonder hen ging doorrijden. Soms was daarbij een list toegepast. Eén transport kreeg in Kosel te horen dat de trein tegen een lange helling moest oprijden en dus ontlast moest worden – vandaar dat al die jongens en mannen, met medenemen van zoveel mogelijk bagage, moesten uitstappen; zij zouden dan spoedig, werd gezegd, door een andere trein verder vervoerd worden. 'Toen we er uit waren, hoorden we', aldus een van diegenen die uitgestapt waren, 'de vrouwen gillen: 'Het is niet waar! Het is niet waar!' Er heerste een ontzettende consternatie.¹

Vaker, schijnt het, werd geen enkele toelichting gegeven, zelfs geen valse. In de trein waarmee Coen Rood op 2 november '42 Westerbork verlaten had (een trein met personenrijtuigen dus) werden in Kosel onverwachts de coupédeuren opengerukt,

'en schreeuwt men dat alle Joden tussen 15 en 50 jaar uit moeten stappen. Wij kijken elkaar beduusd aan, daar wij niet begrijpen waarom alleen de mannen uit moeten stappen. Maar veel tijd om na te denken is er niet, want buiten wordt geschreeuwd van '*schnell, schnell*', en aan het gegil en gehuil merken wij wel dat er behoorlijk geslagen wordt. Max² en zijn vrouw kunnen elkaar niet loslaten en niemand van ons durft de veilige beschutting van de coupé te verlaten. Nu springt er een geüniformeerde kerel de coupé in en al slaande met zijn gummiknuppel smijt hij ons op het perron. Plotseling word ik erg helder en voordat hij de kans krijgt om mij te slaan, ben ik gewapend met rugzak en plunjezak al op het perron gesprongen. Ik kom hierbij op een stuk ijzer terecht, waardoor ik kom te vallen en nauwelijks sta ik weer of er komt weer zo'n kerel op mij af. Waarheen ik ren weet ik niet, maar ik schijn aangetrokken te worden door een sterke verlichting, waar ik de anderen ook heen zie lopen. Het blijkt de verlichting te zijn van een stuk terrein, dat omgeven is door drie meter hoog prikkeldraad, waarbinnen wij ons moeten begeven. Wonder boven wonder ben ik nog niet geslagen en ook thans lukt het mij, in tegenstelling met vele anderen, ongeslagen de opening te bereiken, waarna ik onmiddellijk in het gelid word geduwd. De meeste mannen zijn volkomen de kluts kwijt. Gelukkig sta ik in het midden van de troep, terwijl degenen die aan de kanten staan, steeds worden geslagen door de bewakers, die brullend en schreeuwend er om heen lopen. Daartussen

¹ 'Verslag van mededelingen van A. Philip' (16 juni 1947), p. 1 (GC). ² Een vriend van Coen Rood.